

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SLAVICI, IOAN

Românii din Ardeal / I. Slavici ; ed. îngrijită și studiu
introd. de Alin L. Mărginean ; pref. de Florian
Bichir. - București : Eikon, 2023
ISBN 978-606-49-0882-7

I. Mărginean, Alin L. (ed. ; pref.)
II. Bichir, Florian (pref.)

94

Editor: Valentin Ajder

I. Slavici

Românii din Ardeal

Ediție îngrijită și cuvânt introductiv de
Alin L. Mărginean

Prefață de *Florian Bichir*

E I K O N
București, 2023

LIBRIS | we know books
să obție înarticularea reformei electorale voite de Coroană.

Ei au primit însă puterea, s-au folosit de ea și au abusat de concesiunile ce li s-au făcut, dar reforma electorală n-au realizat-o.

Rămâne acum ca actualul guvern să adune la un loc pe toți aceia dintre cetățenii care-și dau seama că e pentru Ungaria o cestiune de existență să fie reforma electorală realizată așa cum o vrea monarhul, în vârtutea rațiunii de stat.

Dac-ar fi ca realizarea unei asemenea reforme să nu fie cu putință, n-ar rămâne decât ca întreaga monarhie să fie reorganizată ca confederațiune de popoare egal îndreptățite.

După memoriile și petițiunile prezentate de Români în timpul celor din urmă o sută douăzeci de ani, realizarea nu se va face spre mulțumirea obștească decât în următoarele condițiuni:

1. Alegerile se fac după naționalități și fiecare popor are în parlament un anumit număr de reprezentanți.

2. Afacerile culturale și le chivernisește fiecare popor el însuși potrivit cu nevoile, cu vederile și cu mijloacele sale.

3. Când e vorba de biserică, de învățământ și de așezăminte culturale de orișice fel, votarea nu se face în parlament după capete, ci după curii, având fiecare popor un vot.

4. În ceea ce privește armata, raporturile cu alte state și interesele economice comune întregei monarhii, monarhul își ia dispozițiunile fără de a mai consulta parlamentul.

CUPRINSUL

Prefață „Istoria este cea dintâi carte a unei națiuni” (Florian Bichir)	5
Cuvânt introductiv (Alin L. Mărginean)	7
Notă asupra ediției (Alin L. Mărginean).....	13
Românii din Ardeal	15
Privire generală.....	17
I. Stările topografice și cele etnografice.....	21
II. Stările economice.....	41
III. Stări culturale.....	57
IV. Stările politice	99
Încheere.....	133

PRIVIRE GENERALĂ

Cărticica aceasta nu e un studiu științific, ci o scurtă dare de seamă făcută pentru cei ce nu-i cunosc îndeajuns și țin să-i cunoască pe Români din țările coroanei ungare.

M-am simțit îndemnat să fac această dare de seamă pentru că nu știu între oamenii mie cunoscuți pe nimeni, care ar putea s-o facă tot ca mine, care am copilărit în Podgoria Aradului și-n valea Crișului, mi-am făcut studiile secundare la Arad și la Timișoara, mi-am luat diploma de maturitate la Sătmar, am trăit după terminarea studiilor timp îndelungat la Arad, la Oradea-Mare și la Sibiu, am luat parte la toate mișcările naționale și am călătorit foarte mult printre Români mai ales pe jos, arareori călare ori cu căruța, totdeauna a-ndelete și oprindu-mă mai ici, mai acolo, ca să mă dumiresc îndeplin.

Băiat de liceu, îmi petreceam vacanțele cutreerând Banatul, câmpia Țării Ungurești și valea Crișului Alb până la Brad și până-n vârful Găinei, totdeauna singur-singurel. Tot singur am făcut lungul drum de la Sătmar la Arad oprindu-mă în punctele Baia-Mare, Capnic, Strâmbu, Lăpuș, Deș, Gherla, Cluj, Turda, Trăscău, Ofenbaia, Roșia, Abrud, Brad, Hălmagiu, Buteni și Șiria.

Peste câțiva ani am plecat cu căruța din Orșova la Baia-Mare și m-am oprit în punctele Lugoș, Caransebeș, Grădiște sub Ratezatu, Hațeg, Deva, Orăștia, Belgrad¹ și Blaj, de unde am trecut cu trenul la Cluj și iar am luat căruța, ca să trec pe la Chioara la Baia-Mare și să mă întorc de acolo peste Sălagiu la Șimleu, în valea Crișului Răpede la Ciucea și apoi la Huedin. Deoarece Bihorul îl cunoșteam bine din timpul cât am stat la Oradea-Mare, iar în împrejurimile Sibiiului și pe Târnave umblasem mult când mă aflam la Sibiu, am mai făcut o călătorie de la Turnu-Roșu peste Țara Oltului și peste Țara Bârsei prin Secuime la izvoarele Mureșului și pe Mureș la vale până la Toplița, Maramureșul și părțile Năsăudului sunt dar singurele ținuturi românești, pe care nu le cunosc din propria mea intuițiune.

Ca să-i pot pune pe Români din țările coroanei ungare la locul lor, mi-am dat silința să-i cunosc și pe ceilalți.

Am stat timp de vreo șase săptămâni în Bucovina, unde am făcut de asemenea călătorii cu căruța.

Cam tot atâta timp am stat odată la Iași, iar altă dată la Dorohoiu, de unde am călătorit cu căruța prin Pășcani la Târgu-Neamțului, pe la mânăstiri, peste Băltătești la Peatra și apoi la Bacău.

Mult am călătorit în sfârșit, prin Muntenia și prin Oltenia, unde nu e localitate mai însemnată, în care n-am stat cel puțin 2-3 zile. Într-o singură călătorie făcută parte călare, parte cu trăsura m-am

oprit în punctele T[urnu]-Severin, Baia de Aramă, Tismana, Lainici, Târgu-Jiului, Cărbunești, Crasna, Polovraci, Horez, Bistrița, Ocnele-Mari, Govora, Râmnic și Olănești, Cozia și Stânișoara, Căneni, Titești, Clocotici, Tigveni, Curtea-de-Argeș, peste Musceli la Câmpulung, Nemăiești și Rucăr pe Dâmbovița la vale până la Târgoviște, apoi la Petroșița, peste Vârful cu dor la Sinaia și de acolo la Vălenii de Munte, unde mi s-au sfârșit vacanțele.

Toate aceste au fost călătorii de plăcere, dar plăcerea mea a fost să cunosc pe poporul român așa cum el în adevăr este.

Le spun aceste pentru ca cititorii mei să știe că nu le vorbesc nici din cărți, nici din auzite, ci le spun ceea ce am văzut cu ochii mei. Îmi voi da silința să le fac împărtășire numai despre cele știute de mine pe de rost și să nu-i obosesc cu date adunate de prin cărți. Voi fi însă pe ici pe acolo nevoit să intru și-n amănunte statistice, geografice ori istorice.

Vorbind despre Ardeleni sau Transilvăneni, căroră unii le zic și Ungureni, înțelegem de obicei pe toți Români din țările coroanei Ungare. Aceștia însă ei înșiși se deosebesc unii de alții.

Ardeleni în înțelesul adevărat se socotesc numai cei din basinul Mureșului, până la Zam și cei din basinul Someșului până la Chioara.

Marea mulțime a Românilor, care trăiesc afară din Ardeal, de la Zam și de la Ciucea la vale, pe țărmul drept al Mureșului și pe Crișuri spre câmpia țării Ungurești se numesc *Ungureni*.

La stânga Murășului până la Dunăre sunt *Bănățenii*.

¹ Referire la orașul Alba Iulia (vezi și forma „Bălgrad”, care apare și pagina 15 din original și ulterior).

De la Crișul Răpede înainte spre Apus, până la Sătmar, sunt Sălăgenii și spre meazănoapte *maramurășenii*.

Aceste grupări se întemeiază pe deosebiri învederate în ceea ce privește limba, portul, obiceiurile, stările economice și cele culturale, precum și tradițiunile istorice.

Ca să înțelegem aceste deosebiri și să ne putem da seama despre importanța lor pentru viața practică a Românilor din regatul ungar, trebuie să cunoaștem firea locurilor, stările economice și cele culturale, precum și dezvoltarea istorică.

I STĂRILE TOPOGRAFICE ȘI CELE ETNOGRAFICE

În statul ungar trăiesc cam 2.800.000 de Români risipiți pe un teritoriu de peste 100 mii de kilometri.

Cam 1.300.000 din acești Români trăiesc în Ardealul propriu zis, care are o întindere de vreo 50.000 de kilometri și e mărginit de o linie trasă de la Rotunda la Chioara, la Ciucea, la București (din sus de Abrud), la Zam la Poarta de Fer (lângă Grădiște) și se întinde până la hotarele României.

În afară de Ardeal sunt dar cu vre-o 200 de mii mai mulți Români decât în Ardeal.

Cei mai mulți dintre aceștia se află în așa numitele *părți adnexe*, care nu făceau parte din Ardeal, dar erau administrate de obicei dimpreună cu Ardealul.

În *vechime* erau aici chenezate și mici voivodate, care erau supuse direct regelui Ungariei, în urmă domeniilor ale Coroanei, care aveau castelele lor. Cele m[a]i însemnate din aceste castele se aflau la Caransebeș, Lugoj, Făget, Lipova, Șoimos, Siria, Zărând, Ineu, Beiuși, Oradea-Mare, Simleu, Chioara și Sătmar.

În timpul stăpânirii turcești Țara Ungurească era împărțită în pašalâcuri, Ardealul rămăsese țară vasală, iar părțile adnexe erau stăpânite când de Turci, când de voivozii Ardealului, când de Împăratul roman ca rege al Ungariei.

După datele istorice, pe care le avem, înainte de 1700 nu trăiau Români și afară de părțile adnexe². Împărăteasa Terezia și Împăratul Iosif II, li-au dat însă iobagilor dreptul de liberă migrațiune, și de atunci înainte Români din Ardeal, din Oltenia și din Moldova s-au așezat și pe la locurile mai largi din Banat, precum și pe Câmpia Țării ungurești, unde sunt azi cele mai mari și mai înstărite dintre satele românești.

Cei 2.800.000 (după numărătoarea de la 1900 cifra oficială e la 17,5 mil. jugăre 2.790.073 Români și 2.165.946 alții) de Români locuiesc pe-ntinderea de vreo 100.000 kilometri împreună cu peste două milioane de oameni de alt neam, Maghiari, Șvabi, Sași, Sârbi și nu tocmai mulți Evrei. Îndeosebi în Ardeal sunt peste 600.000 Maghiari și Săcui și peste 200.000 Sași. În părțile adnexe Români sunt populațiune compactă. În Banat, în Țara Ungurească și pe la marginile Sălagiului sunt minorități mai mult ori mai puțin înșămnațe.

Pretutindeni ei sunt mai ales populațiune rurală. În orașe, chiar și prin ținuturile unde populațiunea română e compactă, sunt puțini Români.

² Eroare, ori o exprimare greșită a autorului. Populația românească era veche și în aceste părți.

1. Valea Oltului

Oltul și Târnavale isvoresc pe pământul săcuiesc, în partea despre mează-noapte a Ardealului, spre hotarele Moldovii. La izvoarele Oltului, în satul Csik-Sz[en]t Domokos, sunt, ce-i drept, Români, cari și-au păstrat legea strămoșească și țin să fie socotiți Români, dar nu mai vorbesc românește. În Ciuc și pe la izvoarele Târnavelor sunt risipiți printre Săcui vre-o 30.000 de asemenea Români, care au fost, după toată probabilitatea, aduși aici în timpul iobăgiei de cătră domnii de pământ.

De la Tușnad la vale sunt însă din ce în ce mai deși Români, care vorbesc românește, iar pe la poalele munților și prin trecătorile despre Moldova sunt *Tutuienii*, o populațiune viguroasă, în mare parte oieri.

Din jos de Săcuime, în Țara Bârsei, Români trăiesc împreună cu Sașii și cu Săcuii, care împreună nu fac majoritatea. Bârsanii sunt în masse mai compacte mai ales pe la poalele munților și sunt una din cele mai viguroase părți ale poporului român, oameni harnici, în toate privințele destoinci și întreprinzători, mulți oieri, nu puțini neguțători ori meșteșugari îndemânatici.

Din jos de Țara Bârsei, în Țara Oltului, sunt puțini Sași și încă mai puțini Maghiari, încât Români fac peste 90 la s[u]tă din populațiunea totală.

În văile râurilor ce se varsă în Olt pe țărmul drept Români sunt amestecați cu Sași. Popolațiune românească curată e însă pe la poalele munților, spre

Rășinari și Seliște, Mărginenii, care au să fie puși în toate privințele în rând cu Bârsanii.

În valea Oltului Români nu se prea sporesc, căci dau un mare contingent pentru sporirea populației din România.

2. Valea Mureșului

Murășul, isvorât la poalele aceluiași munte ca Oltul, e cel mai românesc din toate râurile. La izvoarele lui populațiunea e curat românească. Ceva mai la vale covârșesc Săcuii și-n orășelele Gergyö-Sz[en]t Miklós, Gyitro și Szărhegy găsim alăturarea cu Români care nu știu românește, alți Români, care au lepădat portul românesc, dar au păstrat limba, și iar alții, care au păstrat și portul. Și aici sunt prin înfundăturile văilor și spre trecătoare câteva sate de Români verzi, care susțin cu îndărătnicie lupta etnică.

De la Toplița înainte până la Sighidin³ aproape Murășul curge printre Români, și tot Români sunt și-n văile râurilor ce se varsă în el.

El desparte însă două grupe bine deosebite ale poporului român.

Coborând de-a țărmului de la stânga până spre Teiuș, găsim din ce în ce mai puțini Săcui și pe ici pe acolo Maghiari propriu-ziși. Abia în văile Târnavelor și-n ale râulețelor ce se varsă-n ele dăm

³ Orașul Seghedin (Szeged, în varianta maghiară), din sudul actualului teritoriu al Ungariei.

iar de Sași. Pretutindeni însă Românii sunt majoritate, mai la deal compacti și abia spre izvoare amestecați cu Săcui.

Valea Streiului, în sfârșit, ținutul Hațegului, până la Petroșani și până la Grădiște, e românească și numai prin orășele, pe la deosebitele stabilimente industriale și prin colonii anume înființate sunt Maghiari și alți oameni, pentru Români străini.

Toți acești Români de la stânga Murășului, de pe Târnavă și din valea Streiului sunt, întocmai ca cei din valea Oltului, același tip, pe care-l găsim în Muntenia prin văile râurilor Teleajenul, Prahova, Ialomița, Dâmbovița și Argeșul, iar în Oltenia pe la Novaci, în spre Horez și pe Lotru. E tipul Românului smead, arare-ori oacheș și numai pe ici pe acolo aproape bălan, cu fața mai mult prelungă, cu profilul bine marcat, de cele mai multe ori frumos. Cei mai mulți sunt subțiri și mlădioși, vioi și sprinteni, iuți și porniți spre veselie, pe ici pe colo chiar ușurateci.

Cam același e și portul, precum și felul de a rosti vorbele.

Cu totul altul e tipul de la dreapta Murășului.

Centrul etnografic al Românii din țările coroanei ungare, oarecum chiagul etnic al lor, sunt Moții din Munții Apuseni, de unde au pornit Horia și Iancu Avram.

Aceștia sunt oameni și trupește, și sufletește mai colțuroși și mai vârtoși. Fie scurt, fie înalt, Moțul e voinic și îndesat, calcă rar și apăsă și are ceva din firea ursului. De aceea Maghiarii îi și zic Românului „Urs valah”. Om cu deosebire potolit, Moțul vorbește puțin, e foarte răbdător, se avântă cu anevioia, dar e neînduplecat după ce a luat odată o hotărâre.

Portul Moșilor se deosebește mult de al Românilor de pe Târnave și de al celor din Valea Oltului, eară limba vorbită în Munții Apuseni are particularități caracteristice în ceea ce privește rostirea vorbelor.

Moșii sunt cea mai mobilă parte din poporul român. Deși țin mult la țara lor, ei cutreeră mereu Ardealul, Banatul și țara Ungurească, ba am găsit Moși și la Ploești și la târgul Moșilor din București. Atât în secolul XVIII, cât și pe la începutul secolului XIX ei au dat un însemnat contingent pentru coloniile din Banat și din țara ungurească. S-au întins dar cu atât mai vârtos împrejurul Munților Apuseni, spre valea Murășului și spre câmpia Ardealului precum și pe Crișuri la vale, și nicăieri populațiunea română nu e atât de compactă ca împrejurul Munților Apuseni.

Ardelenii se deosebesc de toți ceilalți Români mai ales prin firea lor stăruitoare și îndărătnică. Aceasta în urma înrâuririi Moșilor. Tot în urma înrâuririi Moșilor și-au stabilit Ardelenii aspra disciplină socială, prin care omul e lipsit în mare grad de libertatea individuală în ceea ce privește portul, obiceiurile și viața familiară. Satele românești sunt organizate oarecum militărește, și cei cu purtări rele sunt prigoniiți, adeseori chiar alungați din sat.

În Munții Apuseni și-n văile râurilor ce se varsă din ei în Mureș numai prin orășele, pe la mine și pe la stabilimentele industriale sunt Maghiari. Pe Arieș sunt câteva colonii secuiești împrejurul Trascăului, iar în valea Murășului sunt Maghiari la Bălgrad, la Aiud și-n câteva sate. Mai sunt Maghiari la Turda și pe ici pe acolo pe câmpia Ardealului;

pretutindeni însă covârșesc Români - cam de același tip ca Moșii.

3. Valea Someșului

Someșuri sunt două, unul, care isvorește din Munții Apuseni, din sus de Gelău, și altul, care isvorește din munții Rodnei. Amândouă se întâlnesc la hotarele Ardealului. Basinel e dar mic și însemnat mai ales pentru că într-însul se află Clujul, cel mai însemnat oraș din Ardeal, azi centrul cultural al Maghiarilor.

Afară de Cluj mai sunt Maghiari risipiți înspre Sălagiu, spre Deș, și Sași în Bistrița și-n împrejurimile ei. Pretutindeni însă populațiunea românească e covârșitoare.

Cel mai însemnat centru de viață românească e în această parte Năsăudul, care hotărăște caracterul întregii populațiuni române.

Năsăudenii, timp îndelungat grăniceri însărcinați să apere trecătorile despre Iacobeni, deși la înfățișare se deosebesc mult de Moși, sunt sufletește cam la fel cu aceștia, poate chiar mai posomorâți și mai aspri.

Mai la vale însă, spre Gherla și prin împrejurimile Clujului, predominază tipul sălăgean, deosebit de cel de la stânga Murășului și la făptura trupească, și la port, și în ceea ce privește limba.

În Țara Ungurească, părțile adnexe, cât țin dealurile, prin văile râurilor, până-n linia Radna, Șiria (Világos), Ineu, Oradea Mare, populațiunea e aproape curat românească. Numai pe ici, pe colo sunt risipiți printre Români și puțini Maghiari veniți de curând.

Îndeosebi în valea Murășului, de la Zam până la Radna au trăit odată și Sârbi veniți aici, după căderea sub stăpânirea turcească a Belgradului, cu Brancovici. Aceștia au perit însă, încât numai în timpul Murășenilor a mai rămas oarecare urmă de dânșii.

De la Radna se-ntinde pe la poalele dealurilor peste Șiria până la Ineu una din cele mai mari Podgorii din Europa. Și aici au fost odată Sârbi de ai lui Bra[n]covi, care încetul cu încetul au perit. Au rămas însă nume de familii și de localități, obiceiuri, amănunte de port și particularități de limbă, precum și caractere tipice mai pronunțate decât la Murășeni. Cei mai mulți dintre Podgoreni sunt veniți de pe Crișuri, din Hațeg, din Munții Apuseni și mai ales din Moldova și anume din județul Neamțului. Sunt în Podgorie patru colonii mai mici de Șvabi, două colonii tot mici de maghiari, o colonie de Ciangăi din Bucovina și Maghiari risipiți pe ici pe acolo.

Podgoreni sunt oameni voinici, cu deosebire harnici, stăruitori și tari în hotărârile lor, în multe privințe mai presus de Mărgineni și de Bârsani. Ei se avântă însă mai ușor decât Moții, sunt oameni voioși

și iubitori de petreceri, adese ori chiar ușurateci. Portul la bărbați era până acum vre-o două-zeci de ani pronunțat moldovenesc, iar la femei mai mult sârbesc. În timpul din urmă însă bărbații au primit încetul cu încetul portul unguresc.

Limba nu e în Podgorie pretutindeni aceeași. Într-unele sate s-a mai păstrat rostirea moldovenească, iar într-altele cea de la stânga Murășului.

Pe valea Crișului Alb și prin văile păraelor ce se varsă-n el sunt Pădurenii, populațiune veche, oameni în genere mărunți, sprinteni, voioși și mai mult ori mai puțin ușurateci, care se deosebesc în toate privințele mult și de Podgoreni, și de Moții cu care se învecinează. Ei sunt populațiune românească încă mai compactă decât Murășenii și Podgoreni.

Mai apropiati de Moți în toate privințele sunt Vidicanii, care se află în valea Crișului Negru, prin împrejurimile Beiușului și la poalele muntelui Bihorul. Și aceștia sunt compacti, dar trăesc împreună cu un contingent de Maghiari ceva mai însămnat.

Încă mai însămnat e contingentul Maghiari în valea Crișului Răpede, de la Oradea-Mare spre Ciucea. Și aici covârșesc însă Români.

Pe la gurile despre șes ale Crișurilor trăesc Luncanii. Amestecați și aceștia cu Serbi de ai lui Brancovici, seamănă în multe privințe cu Podgoreni, dar sunt, în genere, mai îndrăzneți și mai năvalnici, oameni cu deosebire trupeși și chipeși, cei mai avântați dintre Români pe care-i știu eu. Tipul Luncanului m-am încercat să-l înfățișez în Lică Sămădaul din „Moara cu noroc”.

Luncanii nu sunt populație română compactă, ci trăesc împreună cu Maghiarii, care le țin cumpănă fără ca să-i covârșească însă.

Câmpienii, în sfârșit, sunt Români, care pe la sfârșitul secolului XVIII, s-au avântat din Ardeal, de pe Crișuri și din Moldova pe șesul Țerii Ungurești și au întemeiat sate printre Maghiari și Șvabi ori s-au așezat încetul cu încetul pe la marginile satelor întemeiate de aceștia. Unii au venit ca oieri cu turmele lor și nu s-au mai întors; alții au venit ca slugi la Maghiari ori la Șvabi și și-au făcut încetul cu încetul rost. Azi sunt pe marginile despre Carpați ale șesului unguresc sate românești mari, câte cinci și șase mii de suflete, oameni înstăriți, fără îndoială cea mai înaintată parte din poporul român.

Unii dintre Câmpieni, cei de pe țărmurii Murășului, au trăit timp îndelungat împreună cu Sârbii veniți cu Cernovici după încheierea tratatului de la Carlovăț⁴. Parte din acești Sârbi, la Arad, prin împregiurimi și până spre Sighidin, și-au păstrat naționalitatea. Cei mai mulți însă s-au stâns fie prin desnaționalizare, fie mai ales în lipsă de progenitură adoptând sistemul de doi copii. De-a lungul Mureșului avem dar cam același tip ca-n Podgorie. Români formați sub înrâurirea sârbească. Cam de același fel sunt toți Câmpienii, căci Sârbii s-au întins și mai departe spre Oradea-Mare.

Pentruca cetitorul să-și poată da seamă despre firea acestei părți din poporul român, care se

⁴ În urma tratatului de la Karlowitz (Sremski Karlovci, de pe actualul teritoriu al Serbiei, numit Carlovăț de români), încheiat în 1699, după un război austro-turc, Principatul Transilvaniei intra sub dominația Imperiului Habsburgic.

sustine în luptă necurmată cu Maghiarii și cu aici mai numeroșii Șvabi, voi însemna aici câteva amănunte despre o luptă electorală, la care am luat parte în tinerețele mele.

Podgoreniii își aleg deputatul împreună cu o parte din Pădureni, și alegerea se face la Șiria. Aleșii erau totdeauna Români.

Țiind să cucerească cercul Șiriei, guvernul a pus candidatura unui om, care se bucura de multe simpatii la Podgoreni și mai ales la Șiria, Ioan Bohuș, un aristocrat foarte bogat, în casa căruia Arthur Görgey a semnat capitulațiunea de la 1849, fost comite suprem al comitatului, ruda apropiată cu Szögyenyi Marich, dar nu șovinist, ci slovac, care ținea să dea dovezi de bunăvoință față cu Românii de pe moșiile sale și vorbea destul de bine românește.

În fața acestei candidaturi primejdioase, naționaliștii din Șiria nu puteau să reușească decât cu un om bogat și el. Au rugat dar pe Antoniu Mocionyi să primească candidatura. Chiar dintru început însă șansele de reușită erau puține, căci nu numai Pădureni în genere săraci, ci și mulți dintre fruntașii de la Șiria se deduseră în partea lui Bohuș, care dedea pretutindeni mese, desfunda butoaie și împărția cu mâna largă bani prin agenții săi, dintre care cei mai mulți erau Români.

Președintele comitetului constituit de Șirieni, Gheorghe Crișan, om care abia știa să-și pună iscălitura, era cu toate aceste foarte liniștit, călătoria mereu prin cerc, mă încredința, când se întorcea, că n-are să fie Bohuș deputat, și cerea numai, ca albăstrimea să nu se amestece, ci să stea frumușel la o parte. „Mâncați, beți, luați bani – le zicea el